

Prije 36 godina, 30. svibnja 1990., konstituiran je prvi demokratski izabrani Hrvatski sabor. Time je prekinut gotovo pola stoljeća dug komunistički sustav i započelo je novo poglavlje hrvatske povijesti. Taj se povijesni datum danas slavi kao državni blagdan – Dan državnosti.

Saborski saziv iz 1990. godine radio je tek nešto duže od dvije godine, no donio je povijesne odluke koje su otvorile put hrvatskoj suverenosti i samostalnosti, omogućile raskid državno-pravnih sveza s bivšom državom, SFRJ.

Odluke je donosio u turbulentnim, ratnim uvjetima, u međunarodnim okolnostima koje Hrvatskoj nisu osobito išle u prilog.

Naime, samo dva i pol mjeseca nakon konstituiranja Sabora, sredinom kolovoza 1990. godine, Hrvatska se suočila s oružanom pobunom dijela lokalnih Srba, poznatom kao balvan revolucija. Ta je pobuna u 1991. godini prerasla u ratnu agresiju potpomognutu Jugoslavenskom armijom.

Sve to teško je bilo naslutiti tog slavljeničkog, 30. svibnja 1990. godine kada su oči hrvatske javnosti bile usmjerene na Markov trg, gdje su se na prvom zasjedanju višestranačkog Sabora, okupili novoizabrani zastupnici.

Žarko Domljan prvi je predsjednik demokratskog Sabora

„Bio je to doista velik događaj: vlast u Republici Hrvatskoj preuzimali su ljudi koji za dotadašnje vladavine komunističkog jednoulja pretežno nisu bili podobni. Znatan broj njih doživio je u tom vremenu razne oblike šikaniranja, a neki su bili i politički zatvorenici“, zapisao je povjesničar Ivo Perić u svojoj knjizi o Hrvatskom državnom saboru.

Zabilježio je i kako je konstituiranje novog Sabora, tada još Socijalističke Republike Hrvatske, obavljeno „u izuzetno svečanom ozračju“. Svečano je bilo i na ulicama glavnog grada, ali i diljem Hrvatske gdje se s oduševljenjem pratio svaki korak nove vlasti.

Sabornica je tog, 30. svibnja bila pretijesna za sve zastupnike i goste. Nakon svečanog, u radnom dijelu sjednice prvo je izabrana Komisija za izbor i imenovanja, na čelu sa Ivanom Milasom, na čiji je prijedlog izabrano vodstvo prvog višestranačkog parlamenta. Za predsjednika je izabran Žarko Domljan, a za potpredsjednike Ivica Percan, Stjepan Sulimanac i Vladimir Šeks.

Stipe Mesić izabran je za predsjednika Izvršnog vijeća Sabora, a dr. Franjo Tuđman, predsjednik HDZ-a, za predsjednika Predsjedništva SR Hrvatske. Obrativši se nazočnima, Tuđman je istaknuo kako je kroz dugu povijest „Hrvatski državni sabor bio čuvarom suvereniteta (s izuzetkom razdoblja od 1918. do 1941.) hrvatskoga naroda u odnosu na druge nacionalne i državne zajednice“.

Kazao je i kako nije sumnjao da će hrvatski narod pokazati svoju zrelost na prvim demokratskim izborima, „iz kojih je proizišao Sabor“, te izrazio uvjerenje da će „on znati i moći pod vodstvom svoga istinskoga predstavništva, izgraditi život dostojan slobodnih ljudi u svojoj jedinoj, napaćenoj ali svetoj domovini“.

Uoči prvog zasjedanja, većina je zastupnika bila na svetoj misi u Zagrebačkoj katedrali koju je predvodio kardinal Franjo Kuharić i koji je u propovijedi pobjedu demokracije u narodnom životu ocijenio prekretnicom.

Povijesno saborsko zasjedanje pratilo je mnoštvo građana, a svečanost se sa zagrebačkog Gornjeg Grada prelila na ulice i prepuni glavni zagrebački trg.

Na prve demokratske izbore izašlo više od 84 posto birača

Novi Sabor bio je rezultat prvih demokratskih izbora održanih u dva kruga, u travnju i u svibnju 1990. godine. Odaziv građana na izbore bio je ogroman, na birališta je izašlo 84,40 posto registriranih birača, a pobijedila je Hrvatska demokratska zajednica.

Od 351 zastupnika, koliko ih je u tri vijeća: općina, udruženog rada i Društveno-političko vijeće, imao prvi saziv Sabora, HDZ-ovih je bilo 207, Savez komunista Hrvatske – Stranka demokratskih promjena imao je 107 zastupnika, Koalicija narodnog sporazuma 21, Srpska demokratska stranka pet, dok je 13 mandata pripalo nezavisnim i zastupnicima nacionalnih manjina.

Sabor iz 1990. radio je nešto duže od dvije godine, u kolovozu 1992. održani su izbori za Zastupnički dom Hrvatskog sabora, a novi Sabor imao je samo jedan dom i osjetno manje zastupnika, njih 138.

Lijeva koalicija mijenjala je kalendar blagdana

U prvom desetljeću moderne Hrvatske, od 1991. do 2001. godine, Dan državnosti obilježavao se 30. svibnja, bio je državni praznik i omiljen među građanima.

No, nakon što je 2000. godine HDZ izgubio vlast na izborima, lijeva koalicija sastavljena od šest stranaka, koju je predvodio SDP Ivice Račana, promijenila je kalendar državnih praznika i blagdana.

Slijedom toga, od 2002. do 2019. godine, 30. svibnja se obilježavao kao Dan Hrvatskog sabora i više nije bio državni praznik, niti neradni dan. Dan državnosti premješten je na 25. lipnja, kako bi se obilježila odluka Sabora iz 1991. o proglašenju neovisnosti i raskidu svih veza s bivšom SFRJ.

Od 2020. godine, na prijedlog Vlade Andreja Plenkovića, Dan državnosti je ponovno vraćen na 30. svibnja.

Dan državnosti u subotu će se svečano obilježiti diljem Hrvatske, polaganjem vijenaca za poginule hrvatske branitelje, misama za domovinu, svečanim koncertima.

Zajednica utemeljitelja HDZ-a „Dr. Franjo Tuđman“ građanima će prijepodne darovati hrvatske zastave na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu. (Hina)

Hrvatska danas slavi Dan državnosti

Kategorija: VIJESTIAžurirano: Subota, 30 Svibanj 2026 07:56

Objavljeno: Subota, 30 Svibanj 2026 07:56

